

ומסתבר דאפילו לרש"י דוקא כשרוצים לעשות ב' חבורות, ולא אם אין מקום בשולחן אחד.

פסול יוצא

ויש לשאול מה הדין אם עשה עקירה לחבורה אחת וחזר למקומו, האם נפסל כמו כל יוצא, או צריך הנחה. ונחלקו בזה רבותינו, דעת הצ"ח דנפסל כמו כל יוצא, דאין צריך מעשה הוצאה ואפי' ע"י קוף, כל שנמצא חוץ למחיצתו נאסר. וראיה מהדין של בשר שיצא מקצתו קולף, ופי' הרמב"ם שם דאפילו מחבורה לחבורה, הגם שאגוד בפנים, אלא צ"ל דרך לענין חיוב בעי הוצאה כשבת. והמנ"ח מצוה טו' חולק דפסח נאכל בכל ירושלים, א"כ מה שייך לומר שהוא יוצא, אלא דוקא כשעבר משום לא תוציא אז ממילא נחשב כיוצא, והא דאבר שיצא מקצתו, "ל כפירש"י פד: דמיירי חוץ לירושלים. ועוד ראיה מירושל' שאין מוציא אחר מוציא, שכבר נפסל ואינו חייב רק אם הוציא פסח כשרה, ואילו לצ"ח כל פעם שמוציא הרי נפסל טרם שהניח, והיאך שייך לחייבו על ההנחה. והחזו"א נוטה לדעת הצ"ח וכתב דמוציא שאני דבהכי חייביה רחמנא. עכ"פ נראה דרש"י והרמב"ם לשיטתם, דרש"י ל"ג תן חוצה, ואין דין של חילוק מקומות, ולהכי אבר שיצא מקצתו לא נפסל, אם לא עשה הנחה, ואז נפסל משום שעבר כנ"ל, ולרמב"ם דגרס כן יש דין חילוק מקומות גם בין חבורה לחבורה, ואבר שיצא מקצתו נפסל הגם שאגוד.

גדר חוץ לחבורה

בירושלמי נמנו על הפסח ויחיד הוציא נפסל משום יוצא מחבורה לחבורה, אבל ב' וג' פטורים דראויים להמשך אצלן, אבל עוברים בעשה משום ב' מקומות. דהיינו כל האיסור שייך רק ביחיד דזה נחשב שהוציא מהחבורה, אבל שנים וג' ההן הן החבורה מפני שראויים לימשך אצלן ולא נחשב כיוצא מן החבורה, אלא החבורה עברה למקום אחר. וכתב המלבי"ם דבזה מדוייק שינוי לשון הפסוק גבי לא תוציא נאמר בלשון יחיד, ועצם לא תשברו בו בלשון רבים, דהאיסור שייך רק ביחיד. והחזו"א הביא דברי הירוש', ומשמע דס"ל כן להלכה. אמנם ברמב"ם לא מובא. ובהמשך הירושל' איתא דיחיד שהוציא חוץ לחבורה פטור מפני שראויים לימשך אצלו. וזה פלא דא"כ אין כאן איסור כלל! והק"ע לא גרס לה, והפ"מ כתב דהאי יחיד מיירי ביחיד חשוב [כמו בעל הסדר] דראויים לימשך אצלו. והגר"ח פ' דהוא קושיא, שגם ביחיד שייך לומר כן, אלא ודאי שזה אינו ואין חילוק בין יחיד לרבים, וכל שהוציאו נפסל. ועוד פריך שם דגם לענין ב' מקומות לא יחשב אם ב' הוציאו. עכ"פ הרמב"ם לא הביא הירוש' או מפני שסובר שהבבלי חולק, או שפי' הירוש' כהגר"ח, ולכאורה יש מקום לומר דתלוי במחל' רש"י ורמב"ם, דלרמב"ם דיש דין תן חוצה, לא מסתבר לחלק מפני שהחבורה יכולה לימשך, דמ"מ עברו הגבול, ומש"ה השמיט הירוש', אבל לרש"י שאין דין מקום אפשר לומר כירוש' דהחבורה אינה תלויה במקום.

עוד נחלקו האחרונים בדין מוציא מחבורה לחבורה האם הוא דוקא לחבורה אחרת, או אפי' חוץ למקום חבורתו, כגון בצד המיחס, ודעת החזו"א דהעיקר הוא שהוציא חוץ מהחבורה, אבל המנ"ח הביא ראיה דדוקא לחבורה אחרת מהא דמש קופץ פיו, ופי' הרמב"ם ומקורו מהתוספתא דמיירי כשיש אוכל בפיו, וקתני דאסור לבלוע עד שיחזור למקומו, משום ב' מקומות, וקשה למה לא נפסל משום יוצא מחבורתו, וע"כ כנ"ל דדוקא לחבורה אחרת. והחזו"א

פסח נאכל בב' חבורות

בבית אחד יאכל, לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, ועצם לא תשברו בו. וכתוב על הבתים אשר יאכלו, מחל' בברייתא פו. לר' יהודה פסח אחד נאכל בב' חבורות ואפי' בב' בתים, אבל אדם אחד אינו אוכל בב' מקומות [היינו אפילו באופן שלא נפסל ביוצא, אלא חלקו הפסח לב' מקומות לפני אכילה, אם אכל כזית במקום אחד, אינו רשאי לאכול במקום אחר], ויאכל קאי אגברא. ולדעת ר"י אפילו התחילו לאכול בחבורה אחת, ונחלקו כגון שנפרסה סדין באמצע, ונעשו ב' חבורות, מותר להמשיך לאכול, בלבד שלא יאכלו במקום אחר [ולרמב"ם הוי ספיקא דדינא כה"ג, אי נחשב כב' מקומות]. ולר"ש הפסח נאכל בב' מקומות, אבל אין לחלוק הפסח לב' חבורות. ומתני' כר"י דתנן שתי חבורות האוכלות בבית אחד, והיינו פסח אחד. ולדעת רוב המפרשים הרמב"ם פסק כר"י [והמאירי כתב דיש להחמיר גם כר"ש, ורש"י בחומש הביא רק דברי ר"ש והוא מהמכילתא, וכן בתוספתא הוזכר רק דעת ר"ש. ובירוש' איתא לחד מ"ד דגם ר"ש מודה דפסח מותר לחלקו לב' חבורות].

איסור הוצאה מבית ומחבורה

ובגמ' פה, איתא דלא רק להוציא מן הבית אסור, אלא גם מחבורה לחבורה דכתוב חוצה, ופירש"י חבורה של ב' פסחים, [והמהרש"א ותויר"ט ועוד העירו ע"ז, וכתבו דמתוס' ומרמב"ם מבואר דאפי' פסח אחד, ויש שפירשו דגם רש"י מודה בדעת ר"י דאסור להוציא מחבורה לחבורה], וכתב רש"י תן חוצה ל"ג. ומבואר בגמ' דאם יצא נפסל ואסור לאכול ופ' רש"י [צה]. ורמב"ם [פ"ט ה"ב] משום בשר בשדה טריפה.

עוד איתא בגמ' המוציא מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיעשה עקירה והנחה כשבת. ומבואר בתוס' גם לגבי ההלכה של אגד כלי, כל שאינו נחשב הוצאה גבי שבת אינו חייב. ונחלקו האחרונים לגבי שנים שעשאוהו בזה יכול וזה יכול, וכן זה עוקר וזה מניח.

וברמב"ם פ"ט ה"ג גרס תן חוצה, וכתב שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד **צריכה** כל חבורה מהן לעשות לה היקף שנ' מן הבשר חוצה, מפי השמועה למדו שצריך ליתן חוצה למקום אכילתו, ואלו הופכין פניהם וכו' עכ"ל. והכ"מ נסתפק אם הכוונה שזהו החוצה, או חוץ מההיקף צריך גם להפוך פניהם, [ובתש' ר"א בן הרמב"ם הסביר דאין צריך מחיצה ממש אלא אפילו כרים וכסתות לסמן המקום, ולכן יש להחמיר ג"כ להפוך פניהם]. עכ"פ הרמב"ם גרס תן חוצה, ומשמע דזה לא היכר בעלמא, אלא התורה מצווה להגביל ולסמן המקום כשיש ב' חבורות בבית [דבחבורה אחד אגף הבית הוא הגבול, ואגף עצמו כלחוף, ובחצר שאין מחיצות אסור לצאת ממקומו, חזו"א], ועל ידי זה אם הוציא מהמקום נעשה כמוציא מחבורה לחבורה.

ורש"י לשיטתו שלא גרס כן פי' המשנה [שתי חבורות שאוכלות בבית אחד, אלו הופכין וכו'] דהוא **רשות** להפוך פניהם, דאע"פ שנעשים ב' חבורות עיד"ז מ"מ שרי, וכן פי' גבי כלה. והרמב"ם לשיטתו פי' כלה הופכת את פניה כפי התוס' שהוא דין מפני הצניעות, או שמותר להפוך באמצע אכילה. ולפי רש"י יוצא חומרא דכל שהופכים פניהם אפי' מסיבה צדדית נחשב כב' חבורות, ולרמב"ם אין מקור לזה,

שלמה ח"ב סי' נב] דהוי כב' מקומות כדמשמע בגמ' פו', והעתיקוהו כל הפוסקים, ח"י א"ר גר"ז מ"ב ועה"ש. והדבר פלא היאך סתמו כ"כ, דסוגיית הגמ' לפרש"י היינו דוקא כשיש ב' חבורות בבית, וצ"ל דמיירי בכה"ג דנראה כב' חבורות, דמיירי שיש עוד אנשים בשלחן השני [ולכאורה דוקא באופן שהופכים פניהם שכוונתם ליחלק], והולך לאכול עמהם. ובודאי לא כיון המג"א לירוש' דלא הזכיר דברי הירוש', וגם לירושלמי באופן שמוכח שאין כוונתו ליחלק, כמו כלה מותר. שו"ר בספר שבח פסח שכתב כן על המג"א, דודאי אם פניהם זה לזה, אין שום איסור בשני שולחנות, ורק כשהופכים פניהם. וכ"כ בקובץ הלכות בשם הגר"ש קמניצקי שליט"א, דכוונת המג"א כמו במלון שיש הרבה משפחות, כל אחד על שולחן נפרד.

כשהשמש קם קופץ את פיו, לפרש"י הוא דין לחומרא, דמיירי שאין בפיו אוכל, וצריך להוציא עצמו מחדש שלא יחשבו שאוכל שם, לכן צריך לקפוץ פיו, וגם להפוך פניו לצד חבורתו [ואפשר דוקא בשמש איכא חשד, דדרכו לאכול מכל מי שהוא משמש]. ולדעת הרמב"ם הוא קולא, דמיירי כשיש אוכל בפיו, ואסור לאכול שלא במקום חבורתו, אעפ"כ יכול ללעוס [כן הוא בתוספתא] ובלבד שלא יבלע, ומ"מ צריך היכר לעצמו, לכן צריך לקפוץ פיו ולהחזיר פניו לבני חבורתו, אבל אין כאן איסור מפני החשד.

נסתלקה מחיצה מביניהן לדעת רש"י אסור לאכול מספק, נדחשב כב' מקומות כיון שרואה אור חדש [ולכאורה לרש"י אפילו לא היה חבורה אחרת שם, אלא נקט בהוה]. וערה"ש נסתפק הגדר בזה, אם נפחתה חלק מהמחיצה מה דינו. ולכאורה אסור להחזיר המחיצה משום דהוי מחיצה המתרת. אמנם דעת הר"ח הוא מפני דנתערב שני החבורות, (ומהר"ק כתב בדעת הרמב"ם כשנתערב ב' חבורות הוי כב' מקומות), ולפי רש"י לא מצינו כזה איסור, רק יש איסור שלא לאכול בב' מקומות]. ולפי דעת הרמב"ם דבהיכר כל שהוא נחשב כב' חבורות, א"כ כל זמן דאיכא מקצת המחיצה קיימת, נחשב לב' חבורות, ואין כאן משום אכילה בב' מקומות.

הכלה הופכת פניה, לפרש"י עיד"ז נעשה כב' חבורות, ומותר לכל אדם לעשות כן [ולכאורה צריך לזהר לא להעביר בשר הפסח דרכה, דהוי יוצא מחבורה לחבורה]. לתוס' אשמעינן דמותר להפוך פנים באמצע אכילה, ולא נחשב כב' מקומות. ואינו מבואר בדעת תוס' אם נחשב כב' חבורות. אמנם בפסקי ר"ד כתב דהיפוך פניה לא הוי כב' מקומות דעדיין במקומה היא, ולכן גם לא נחשב כב' חבורות. וכתב החזו"א דגם לתוס' מותר לכל אדם לעשות כן. אמנם בפיה"מ ומאירי מבואר דהוא היתר מיוחד לכלה, מה שלא הקילו בשמש, ומדבריהם נראה דזהו רק כשיש עוד חבורה בחדר, דצריך היכר שלא יבא לאכול חוץ לחבורתו, אבל אם יש חבורה אחת בחדר לכ"ע מותר להפוך פנים, וכן פירש רבינו דוד.

ישן באמצע אכילה [בפשטות היינו שאכלו כזית, ובש"ע הרב כתב דאפילו לא אכלו כזית, וצ"ע], אסור לו להמשיך לאכול כשיעור, מדרבנן דדמי לב' מקומות. ובחבורה אם ישנו מקצתם, לדעת הרמב"ם ראב"ד וסיע', מותר לכולם לאכול, ולרשב"ם ורא"ש ועוד ראשונים אסור. ואם רק נתמננו מותרים לאכול, ואם נתמננו כל החבורה, תלוי במחלוקת הנ"ל.

גגין ועליות

כתב דבשר שבפיו הוי כבשר שכבר יצא מתוך החבורה, וכשהוא יוצא הוי כעין שנים שהוציאו [שמבואר בירוש' דלא נחשב כיוצא מתוך החבורה, וה"ה כאן כיון דמקומו בפיו (כעין שמצינו אינתק למצותה), לא נחשב כהוציא ממקומו], ומ"מ אסור משום ב' מקומות. (ויש עוד מהלכים באחרונים, החזו"י כתב דיש מקום משותף לשניהם, דכלפי האיסור של הוצאה חוץ לחבורה, הוא רק במשום שמייוחד רק לחבורה אחרת, אבל כלפי המצוה של בבית אחד יאכל, זה דוקא במקום החבורה. ובשיח ערב קדשים ס' כ' כתב, דמעבר לקום הסימן לא הוי חוץ לחבורה, דהרי לפי פירוש אחד בל"מ הדין של הוצאה מתקיים בהפיכת פנים, וא"כ גם לפי שצריך דבר אחר להפסיק, זהו רק מדרבנן. אבל החזו"א לא הבין כן.) והחזו"א נסתפק מה הדין בהכניסו למגדל, האם זה נחשב חוץ לחבורתו, ולמנ"ח ודאי ליכא לאיסתפוקי דאין זה חבורה אחרת. ולכאורה כ"ז לשיטתם, דלחזו"א דאזיל בשיטת הרמב"ם דאיכא דין תן הוצאה, העיקר הוא שיצא חוץ למחיצתו, והמנ"ח אזיל בשיטת רש"י דאין כאן מקומות חלוקות, ורק אם יצא לחבורה אחרת אסור.

הא דאסור להוציא מחבורה, כתבו האחרונים דמסתבר דוקא כשכבר התחילו לאכול [וכן איתא בתוספתא], ואפילו התחילו קצתם לאכול, ובא אחד שלא אכל עדיין, ורוצה לאכול במקום אחר, הרי טרם שהתחילו הרי הפסח נחלק לב' חבורות, והאיסור שייך רק לזה שכבר התחיל לאכול, וכן הוא בירושלמי ורמב"ם פ"ד ה"ג. והעירו האחרונים דמדברי תוס' פו: משמע אפי' לא התחילו לאכול, אלא חלקו על מנת לאכול, כבר נקבע חבורתם ושוב א"א להוציא.

ודע דאיסור הוצאה הוא רק בליל ט"ו בזמן אכילה כמש"כ בתוספתא ורמב"ם פ"ט ה"א. ובפיה"מ כתב הרמב"ם דגם מבע"ז נפסל אם הוציא, וי"א דט"ס הוא, וי"א דחזר בו, ויש מתרצים בעוד אופנים.

לסיכום: מחל' רש"י ורמב"ם אם הופכים פניהם נחשב לב' חבורות, מחל' ביוצא מחבורה לחבורה אם נפסל בלי הנחה, דיון אם פוסקים כירוש' דדוקא אחד המוציא, ואם דוקא בהוציא מחבורה לחבורה אחרת, וכל זה תלוי במחל' רש"י ורמב"ם בדין תן הוצאה.

איסור אכילה בב' מקומות

מבואר במשנה כשיש ב' חבורות בחדר אחד, אסור לאכול בחלק [לרמב"ם הכוונה לחלק שמסומן] של חבורה השניה, דזה הוי ב' מקומות. אמנם אם רק חבורה אחת בבית, כל הבית הוי מקומם, ומותרים לאכול בכל הבית, וכ"כ החזו"א. ומשמע אפילו יש ב' שולחנות, כל שלא קבעו עצמן לב' חבורות. וכן הוא בתוספתא פ"ו ה"ט אלא דיש לדחות דהתוספתא קאי בדעת ר"ש דמותר לאכול בב' מקומות, אלא דאם איכא ב' חבורות אסור לאכול במקום חבורה השניה משום דמחזי כאוכל מפסחון, אבל אם אין חבורה אחרת דליכא חשש, מותר לאכול בכל הבית אפילו אם דינו היה כב' מקומות. ובירושלמי איתא דיחיד מפשיט ידו בכל הבית, ואין חבורה מפשטת ידה בכל הבית, ופי' הגר"ח"ק אפי' לדעת ר"י, יחיד מותר דלא מחזי כב' מקומות, אבל אם אחד מבני חבורה אוכל במקום אחר בחדר מחזי כב' מקומות. ודוקא כלה מותר להפוך פניה דלא מחזי כחולקת עצמה מבני חבורתה [ק"ע], או משום דלא רצו להחמיר עליה [פ"מ]. והנה המג"א ס' תע"ח כתב דאסור לאכול אפיקומן בב' שולחנות [אפילו תוך ד' אמות, כ"כ בבנין

יוצאים עכשיו מצות מצה, ולדעת רש"י ותוס' מכין לפטור המצה הנאכלת עם הפסח, זהו העיקר לדעת הלל, על אכילת מרור [ומכין כ"ל], קרבן חגיגה, קרבן פסח, ואוכל כל צרכו, ואח"כ כורך כזית מכל אחד.

ולדעת הרא"ש דגם לרבנן צריך לאכול המצה ומרור ביחד עם הפסח ולא בב"א, א"כ אינו מברך בתחילה על אכילת מצה, אלא המוציא [על מצה עשירה], ואח"כ מברך על החגיגה ואוכל, ואח"כ מברך על אכילת מצה ואוכל כזית, על אכילת מרור ואוכל כזית, על אכילת פסח ואוכל כזית, ושוב כורך שלשתן.

ולדעת תוס' דלכ"ע אם עשה כהלל יצא, מברך המוציא, ואח"כ על הזבח ואוכל החגיגה, ואוכל כ"צ, ואח"כ כורך פסח מצה ומרור ביחד ומברך על אכילת פסח מצה ומרור.

ודעת הרמב"ם ומאירי דאוכלים הכזית פסח פעמיים, וקודם מברכים על אכילת מצה ומרורים וכורכן להלל, [ולדעת הרמב"ם לא היה כורך הפסח ביחד עם המצות ומרורים], ואח"כ מברך על הזבח, ואוכל כזית מהחגיגה, ושוב מברך על הפסח ואוכל כזית פסח, ואוכל כל צרכו מהחגיגה ושאר דברים, ולבסוף הסעודה אוכל כזית פסח על השובע.

דעת המרדכי דבזמן המקדש, מיד אחר כרפס, הוא רחצה ומביאים ב' מצות [עשירה, דאינה יוצא כעת], ומברך המוציא, ואוכל כל צרכו, ושוב מברך על החגיגה, ואח"כ מביא מצה אחת וחוצהו וגופו של פסח, ואומר עליו ההגדה, ואם לא שמר ידיו, מטביל ידיו ומברך על אכילת מצה, ועל אכילת מרור, ועל אכילת פסח, ושוב כורך שלשתן [לדעת הב"ח דחוששין לשניהם, ולדעת תוס' אפשר לעשות מיד כהלל].

לרוב פוסקים הפסח צריך הסיבה, והפמ"ג כתב דלדעת הרמב"ם אינו מיסב כשאוכל קרבן פסח.

סדר ההגדה

אחר קידוש וורחץ הביאו לפניו ירקות וגופו של פסח ובשר חגיגה.

י"א במה נשתנה הלילה הזה כולו צלי.

מוסיפין בשעה שיש 'פסח' מצה ומרור, י"א שמגביה הפסח כשאומר פסח זו, ולכאורה נוסף על שפסח על בתי אבותינו במצרים, כמה מילים על גאולה האחרונה.

לא נאמר כן יגיענו וכו', רמב"ם.

מטביל ידים ברחצה כדי לאכול הקרבן פסח.

אסור לאכול אחר קרבן פסח באחרונה.

צריך לגמור לפני חצות, ולאח"כ מטמא את הידים, וצריך להעביר הכל מעל השולחן, אפילו בשר חגיגה שעדיין לא נעשה נותר [למ"ד דשלמים הוא].

לא נאמר לשנה הבאה בירושלים! אלא ושם נשיר שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו, השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, ונשיר ונספר בחסדי ד', עד הבוקר שנלך לקיים מצות ראייה, וכל כלל ישראל יבואו לבית המקדש להתפלל שחרית, ולהקריב קרבן ראייה שמחה וחגיגה.

רש"י, ר"ח מאירי ור' יונתן ות' בשבועות יז: פי' גגין ועליות לא נתקדשו לאכילת קק"ל, וכפשוטו הגמ' דפריך מפסח היאך אכלו באיגרא. אמנם לשון הברייתא כאן ובשבועות שם דאין אוכלים ק"ק ואין שוחטין שם קק"ל משמע דאוכלים קק"ל, וגם מסברא צ"ע כמו שהקשה האר"ש בית הבחירה פ"ו דכל אויר ירושלים נתקדש עד השמים, ותקרה יפסיק, והמוציא לעליה הוי כמוציא חוץ לירושלים? והרמב"ם בכמה מקומות השמיט דין זה לגבי קק"ל, ובהלכות ק"פ פ"ט היסב הדין לענין אחר, דלא נחשב בבית אחד, רק עובי החלונות ועובי החומה, אבל לא הבית והעליה. והא דפריך מכזיתא פסחא באיגרא, דס"ד דהתחילו לאכול למטה ועלו לאגרא, ואם לגבי קדושת עזרה אין הגגין בכלל, א"כ מסתמא לא נחשב כבית אחד, ועל זה תי' אה"נ לא הוציאו מהבית לאגרא, רק אח"כ עלו, והיו כאלו שהתחילו לאכול למעלה ג"כ. כן פי' המרכה"מ דעת הרמב"ם הובא בד"א סופ"ב דמע"ש. וכן דעת הרשב"א בתש', וכן פירש המהרש"א מכות יב' בתי' השני בתוס' שם. ולקוטי הלכות פסק כתוס'.

סיכום דינים העולים:

פסח אחד נחלק לב' חבורות, ויש מחמירים. אסור לאכול בב' מקומות. ב' חבורות בבית אחד, מקום חבורה השניה נחשב חוץ למקומו. לרמב"ם יש דין דצריך לסמן המקום, וזה קובע מקום מחיצתו, לגבי איסור הוצאה מחוץ לחבורה. אם יש רק יחיד כל החדר הוא מקומו [והרמב"ם פסק דאגף הדלת כלחוץ, ויש חולקים]. וכן נראה גם חבורה אחת מותר להם לאכול בכל החדר, והמג"א כתב דבשולחן אחר אסור, צ"ל דכוונתו באופן שנראה שמחלק עצמו מבני חבורתו. אם שנים הוציאו [כל אחד כזית] חוץ לחבורתם לדעת הירוש' לא נחשב חוץ לחבורה אלא חוץ למקומו ולא נפסל ואפשר להחזירו, והרמב"ם השמיטו. מוציא בשר חוץ לחבורה נפסל, וי"א דנפסל רק אם יעשה הנחה. כל זמן שלא התחילו לאכול מותר להוציא הבשר, דמותר לעשות ב' חבורות, ורק לאחר שכולם התחילו אסור להוציא, ויש מחמירים דלאחר שהביאו למקום שמתכוננים לאכול, כבר מתחיל האיסור. כשיש ב' חבורות בחדר אחד, לרש"י צריך השמש לזהר מחשד אכילה בב' חבורות, ולרמב"ם מה שבפיו לא נפסל משום הוצאה חוץ לחבורה, אבל אסור לבלוע חוץ למקומו, וכל אדם חוץ מכלה צריך להיות פניו כלפי חבורתו שלא יבא לבלוע שלא במקומו.

סדר אכילה

יש הרבה שיטות בראשונים בסדר האכילה. לדעת תוס' ועוד ראשונים הפסח נאכל בסוף הסעודה, אחר החגיגה, ולהלל אכל מתחילה מצה [ואינו יוצא כעת מצות מצה, ואם אוכל מצה שיוצא בה מברך עכשיו על אכילת מצה, ואם אוכל מצה שאינו משתמרת או סופגנין אז מברך רק לבסוף על אכילת פסח מצה ומרור], ולסוף הסעודה כורך פסח מצה ומרור ביחד, וזהו המצה דאורייתא. ולרבנן לפי תוס' ורמב"ן ועוד, המצה כבר יצא מן התורה כשאכל תחילה, ולבסוף הסעודה אוכל רק פסח, ולדעת הרא"ש גם לרבנן צריך לאכול מצה ומרור עם הפסח אבל לא ביחד כמו הלל. ונחלקו הראשונים אם רבנן מודים להלל, לרשב"ם רבנן חולקים דמצוות מבטלות זו אז זו, ולתוס' רבנן מודים להלל דיצא.

ולפ"ז לדעת הב"ח דבזמן המקדש חששו לשניהם, [מסתמא יוכרע], א"כ קודם צריך לברך על אכילת מצה [לרבנן]